

в. Труд
05.02.2014 г., с. 14-15

Бисер Петков, управител на НОИ: Възможно е да има наплив от кандидати за пенсия

Пенсиите ще се увеличат средно с 9 лв. от 1 юли

Фирми нестят от заплати за сметка на болничните

Трябва да решим ще изравняваме ли пенсионната възраст за мъже и жени

Мишел Гутсузян

Роден на 6 септември 1963 г. в Монтана. Има магистърска и докторска степен по икономика от УНСС. През 1988 г. става редовен преподавател в университета. В периода 2003-2009 г. е зам.-председател на Комисията за финансов надзор. Управител на НОИ от септември 2011 г. Има над 40 научни публикации. Владее английски език, ползва немски и руски. Семеен, с две деца.

- Г-н Петков, през повечето месеци на 2013 г. НСИ отчиташе дефлация. Няма ли това да изиграе лоша шега на увеличението на пенсиите от 1 юли?

- Според Кодекса за социално осигуряване (КСО) от 1 юли всички пенсии трябва да се индексират с коефициент, равен на сбора от 50% от ръста на средния осигурителен доход и 50% от инфлацията за предходната година. Отчетеният от НСИ средногодишен индекс на потребителските цени за 2013 г. е 0,4% и е по-нисък от прогнозния. Не очакваме ръстът на средния осигурителен доход, който ще стане известен в средата на февруари, да бъде по-висок от планирания, за да може да компенсира изоставането в темпа на инфлация. Затова вероятно точният размер на индекса за осъвременяване на пенсиите ще е по-малък от заложените в бюджета 3%. В КСО е предвидено индексирването на пенсиите да става с решение на Надзорния съвет на НОИ. Без да се ангажирам с решението му, считам за възможно пенсиите да се увеличат с предвидените 3%, тъй като необходимите средства за това са осигурени в бюджета на Държавното обществено осигуряване (ДОО) за 2014 г.

- С колко ще се увеличи средната пенсия?

- За 2013 г. средната пенсия е 293,96 лв. Планираният размер за 2014 г. е 307,64 лв. Това прави номинален ръст от 4,7%, който ще изпревари инфлацията. Само в резултат на индексирването от 1 юли пенсиите ще се увеличат средно с около 9 лв. Но нарастването ще се формира не само от индексирването от тази дата, но и от целогодишното действие на миналогодишното осъвременяване на пенсиите от 1 април, както и от това, че новите пенсии обикновено са по-високи от прекратените заради повишаването на средния осигурителен доход.

- Какъв според вас е най-справедливият вариант за увеличаването на пенсионната възраст?

- Първият критерий за справедливост е намирането на точния баланс между поколенията, защото при разходопокривните системи, каквато е нашата, пенсиите на сегашните пенсионери се плащат от осигуровките на по-младите. Евентуалното повишаване на пенсионната възраст не би трябвало да се разглежда в ущърб на възрастните. От друга страна, по-продължителното оставане на пазара на труда не трябва да създава пречки пред намирането на работа от младите. Решението не трябва да застрашава финансовата устойчивост на пенсионната система. Друг важен критерий е запазването и по възможност - повишаването на адекватността на пенсиите. При нарастващата продължителност на живота това не би могло да се гарантира без повишаване на пенсионната възраст, при положение че не искаме да натоварваме обществото с прекалено големи разходи за пенсии. Решението за

пенсионната възраст трябва да отчита демографския натиск върху пенсионната система. В България средната продължителност на живота е най-ниска в ЕС, но имаме най-голям дял застаряващо население и неблагоприятно променящо се съотношение между населението в активна и в пенсионна възраст. В експертните среди се очертава принципно съгласие пенсионната възраст да се обвърже с продължителността на живота след навършване на пенсионна възраст. За да бъде работещо и точно това решение, трябва да се намерят отговори на много въпроси: откога, за какви периоди и как ще се прилага този подход. Важен е и въпросът ще се върви ли към изравняване на пенсионната възраст за мъже и жени. България е единствената страна в ЕС, където законодателно този въпрос все още не е решен.

- Няма ли опасност дефицитът в бюджета на ДОО за 2014 г. да бъде над планираните 1,985 млрд. лв.? Депутатите замразиха нарастването на възрастта за категорията работници и премахнаха пенсионната възраст за военните, а разходите, до които ще доведат тези промени, не бяха отразени в бюджета.

- За 2013 г. размерът на субсидията от централния бюджет за покриване на недостига на средства беше с 92,7 млн. лв. по-малко от предварително заложения. Изчисленията ни показват, че либерализирането на условията за военнослужещите и категорията работници ще увеличат новите пенсионери с около 4000 души. Допълнителните разходи ще са около 12 млн. лв. за цялата 2014 г. Считам, че за бюджета на ДОО, който е с разходи за пенсии над 8 млрд. лв., това е сравнително малка сума и би могла да бъде компенсирана. Не смятам, че има опасност да се увеличи размерът на планирания дефицит в резултат от превишение на разходите за пенсии.

- Защо максималната пенсия се повиши от 1 юли, а максималният осигурителен доход - от Нова година? По закон двата параметъра са свързани.

- Логиката да има такова разминаване е, че всички пенсии се осъвременяват от 1 юли и е справедливо това да важи и за т. нар. таван на пенсиите. Това не се прави за първи път.

- Много хора негодуват, че максималната пенсия ще се увеличи със 70 лв., а за останалите средният ръст ще е много по-нисък. Справедливо ли е това?

- До края на миналата година действаше норма, според която от 1 януари трябваше да отпадне таванът за новоотпуснатите пенсии. Ако тя беше влязла в сила, размерът на някои от новоотпуснатите пенсии значително щеше да надхвърля 840 лв., колкото е предвиденият максимален размер от 1 юли. Решението да се ограничават пенсиите също е несправедливо. Темпът на нарастването на максималната пенсия е по-бърз с цел да се намали броят на хората, чиито доходи се ограничават до тавана. След 1 юли около 17 000 души ще получават пенсията си в действителен размер.

- Как си обяснявате ръста на разходите за болнични през 2013 г. ?

- Преразходът за 2013 г. е около 39 млн. лв. Това е в резултат на по-големия брой болнични листове и по-високия среден размер на обезщетението. Причините могат да бъдат изведени при по-задълбочен анализ, какъвто в НОИ вече правим. Според мен основният фактор е по-високата заболяемост. Причина са и промените в сроковете, в които болничните листове се представят в НОИ, което ускори изплащането им. Друг фактор е практиката на някои работодатели да решават икономическите си проблеми и невъзможността да плащат заплати чрез излизане на наетите в болнични. Не бих посочил като сериозен фактор за ръста на разходите увеличаването на дела на фалшивите болнични листове. През 2013-а от общо 2,395 млн. болнични листове, НОИ е обжалвал 16 932. От тях 3898 или 23% са отменени. Процентът на отменените спрямо приетите е 0,71 %.

- През 2013 г. пенсиите за стаж и възраст са намалели, докато инвалидните пенсии се увеличават. Колко решения на лекарските комисии са обжалвани от НОИ и колко решения за отпускане на инвалидна пенсия са отменени?

- Данните потвърждават частично опасенията на част от експертите, че затягането на критериите за отпускане на пенсия за стаж и възраст ще доведе до натиск за получаване на инвалидна пенсия. Приблизително 40% от пенсиите, отпуснати през 2013 г., са инвалидни. През м.г. броят на решенията на ТЕЛК, които дават основание за отпускане на пенсия, са 178 676. От тях медицинските комисии на НОИ са обжалвали 3844, което е малко над 2% от общия брой. Досега НЕЛК се е произнесла по 1258 случая, след което за 153 души е отпаднало основанието за инвалидна пенсия. На някои броят на обжалваните решения ще се стори нисък, но в жалбите си хората с обжалвани експертни решения на ТЕЛК негодуват срещу това. От една страна, от НОИ се очаква да засилва контролните си функции, но, от друга, това води до забавяне на отпускането на инвалидна пенсия в действителен размер на значителна част от лицата.

- Излиза, че големият брой инвалидни пенсии е реално отражение на лошото здравословно състояние на хората.

- По принцип статистиката за инвалидните пенсии може много лесно да се манипулира, защото над 500 000 от тях са социални инвалидни пенсии. Голяма част се плащат като втора пенсия в 25% размер. Те са вид социално подпомагане и нямат връзка с осигурителния принос. Тези пенсии се отпускат на лица, които имат над 70% трайно намалена работоспособност, финансират се от централния бюджет, но участват в общата статистика. Когато бъдат добавени към броя на инвалидните пенсии за общо заболяване, трудова злополука и професионална болест, стигаме до стряскащия брой на инвалидните пенсии, който доближава 1 милион.

- Отчетохте икономия на 167 млн. лв. от пенсии през м.г. Какъв ще е резултатът през 2014-а?

- През тази година планираните разходи за пенсии са с около 415 млн. лв. повече спрямо миналата. Причините за това са осъвременяването на пенсиите по швейцарското правило, повишият размер на новите пенсии и замразяването на условията за стаж и възраст, което ще доведе до 45,5 млн. лв. допълнителни разходи. Смятам, че бюджетът ще се изпълни в рамките на планираното. Не е реалистично да очакваме икономия от разходи за пенсии като през 2013 г.

- Замразяването на възрастта и стажа за пенсия е предвидено само за тази година. Няма ли опасност към края й да има наплив от кандидат-пенсионери?

- Възможно е да има подобен ефект. Очакванията ни са, че 2014-а ще бъде по-напрегната в сравнение с предишните две години. Все още нямаме статистика за заявленията за пенсиониране от началото на годината, но впечатленията на служителите в НОИ са, че желаещите да излязат в пенсия са повече от обичайното.

- Европейската комисия препоръчва да се удължава трудовият живот. Колко души са се пенсионирали през 2013 г. с повече от изискваните по закон стаж и възраст?

- 2785 души от пенсионерите се през м. г. са имали стаж и възраст над минималните законови изисквания. Средно мъжете са отложили пенсионирането си 1 година и 5 месеца, а жените - с близо 1 година. Съпоставени с предишни години, данните показват, че броят на лицата, отложили пенсионирането си през 2013 г., е два пъти по-малък спрямо 2012 г. Спрямо 2010-а и 2011 г. спадът е още по-голям. Това показва, че когато се очаква повишаване на критериите за достъп до пенсии, хората предпочитат да упражнят правото си на пенсия и ако имат възможност - да продължат да работят като пенсионери.